

BYGD OCH NATUR

Res med oss!

59

fantastiska
destinationer inom
hembygdsrörelsen

Olycksfall

Besökare

Visste du att alla besökare på föreningens arrangemang är olycksfallsförsäkrade? Besökaren behöver inte vara medlem i föreningen och arrangemanget behöver inte ske på föreningens mark. Men det måste vara föreningens arrangemang och inte exempelvis en hyresgästs som arrangerar.

Ideella

Olycksfallsförsäkringen gäller också för ideella krafter under utövande av föreningsarbete samt under resan till och från sådant arbete. Den ideellt arbetande behöver inte ens vara medlem i föreningen.

Anställda

För anställda behöver en tilläggsförsäkring tecknas till. Kontakta försäkringskansliet.

Ansvar

Om någon skadar sig och anser att föreningen orsakat skadan kan denna också välja att rikta ett skadeanspråk till föreningen. Här kommer ansvarsförsäkringen istället in.

Lär dig mer om ansvarsförsäkringen och olycksfallsförsäkringen på sakerforeningsgard.se.

Hembygdsförsäkringen | 0200-22 00 55 | forsakring@hembygdsforbundet.se

Upplev kulturarvet med hembygdsrörelsen

Kulturarvet som besöksmål.
Sveriges hembygdsförbunds
satsning för en stärkt position
inom besöksnäringen.

www.hembygd.se/kulturarvet-som-besoksmal

BYGD & NATUR

Nr 2 2022, årgång 103

Redaktör

Jenny Damberg

E-post

redaktor@hembygdsforbundet.se

Grafisk form och layout

Agnes Florin

Ansvarig utgivare

Jan Nordwall

Omslagsbild

Agnes Florin

Bygd och Natur kommer ut fyra gånger per år. Fem styrelseledamöter i de föreningar som betalar medlemsavgift till regionala hembygdsförbund får kostnadsfritt tidningen hemskickad. Övriga föreningsmedlemmar kan prenumerera för 195 kr/år. För ickemedlemmar kostar Bygd och Natur 295 kr/år.

Kontakt

Sveriges hembygdsförbund
Sabbatsbergsvägen 6
113 61 Stockholm

Prenumerera

prenumeration@hembygdsforbundet.se
www.hembygd.se/prenumeration

Annonsera

Kontakta oss på 08-34 55 11,
annonsering@hembygdsforbundet.se

Allt material i Bygd och Natur kan lagras, publiceras och tillhandahållas i digitala medier och arkivdatabaser samt återpubliceras i tryckt form. Redaktionen ansvarar inte för ej beställt material.

Sveriges Hembygdsförbund, SHF, är en demokratisk folkrörelse och riksorganisation för cirka 400 000 medlemmar i 2060 lokala föreningar och 26 regionala hembygdsförbund.

Förbundsordförande

Anna-Karin Andersson

Generalsekreterare

Jan Nordwall

Tryck

Trydells, Laholm

Papper omslag

Multi offset, 170 g

Papper inlaga

Multi offset, 120 g

ISSN 0345-7982

www.hembygd.se

www.bygdband.se

Hej!

Nu är sig faktiskt inget likt. Vi har rivit ut tidningen så som den brukar se ut – för att göra plats för en del av all den verksamhet som Sveriges hembygdsföreningar bjuder på under sommaren.

Det har ju varit två år med pandemi och även om det också innebar ett uppsving för hemestern, att semestra på hemmaplan, är det först i år detta nyväckta intresse sammanfaller med möjligheten att ha öppet fullt ut.

Det har varit otroligt roligt att göra det här numret. Jag är imponerad och känner mig inspirerad av allt som sker, från norr till söder. Vi har givetvis inte fått med allt, men på de kommande 43 sidorna ryms allt från en magnifik iscensättning av stenålderns jämtländska Älgklan till naturskönt belägna

ställplatser för husbilar, lekar som på gammelmormors tid, aktiva bagarstugor, Sveriges (och förmodligen världens) enda klädhängarmuseum, sommargallerier, teater till fots, frestande tårtbufféer, nävgröt och hantverksmässig tillverkning av "dröpräner".

Besök varandra och låna gärna idéer och metoder.

Glad sommar!

Jenny Damberg

Nr 2 2022

- 12** Jägarkulturens hjärtpunkt
Stenåldersshamanism
i jämtländska Glösa älgrike.
- 24** Turistboende ger nya besökare
Retrokafé och vandrarhem i Yxnerum.
- 36** Egen härd, guld värd
Bagarstugan i centrum.

HANS MÅNSSON

BLEKINGE

Galgmuseet i Olofström

VAD KAN EN GALGE berätta? Det vet Johnny Karlsson, ordförande i Olofströms hembygdsförening och skapare av vad som förmodligen är världens enda galgmuseum.

– En galge kan berätta mer än man tror! Dels genom sin grundfunktion – när började vi ha råd att ha utrymme där vi hängde upp kläderna på ett voluminöst sätt? Galgar är mycket olika och ett gott exempel på människors lust att variera utseendet på ting. Vi nöjer oss helt enkelt inte med optimal funktion utan vill även sätta vår prägel på saker. Till exempel genom att klä in, sätta dit virkade fodral, måla på blommor. Galgen är ett ovanligt flagrant exempel på denna drift.

OLOFSTRÖMS HEMBYGDSFÖRENING

Har du någon favoritgalge i museet?

– Jag har många, men hopfällbara galgar är jag särskilt fascinerad av. De är resegalgar som skulle ta liten plats. När man kom fram fällde man ut dem.

Vad mer kan man göra i Holje park i sommar?

– Det finns fler museer här. Olofströms museum berättar om ortens industriella historia, i synnerhet vad gäller fordon. Dessutom finns det ett kamerahistoriskt museum och en konsthall. Mycket talar för att jag hinner göra klart ett minimuseum om termosflaskans historia i Sverige också. Det ska vara i ordning den 6:e juni.

Museerna i Holje park är öppna tisdag–söndag, kl 12–16, från 14 juni till 14 augusti. Hemsida: olofstromhbf.se

BOHUSLÄN

Villa Solfrid bjuder på demokratihistoria

ELIN SUNDBERGS VÄNFÖRENING

ELIN SUNDBERGS VÄNFÖRENING nominerades till Årets Hembygdsförening år 2021. Deras utställningar och föredrag med demokratifokus i Elin Sundbergs villa Solfrid på Tjörn har bland annat uppmärksammats av Jämställdhetsmyndigheten.

Elin Sundberg föddes 1880 och förlorade som barn båda sina föräldrar i TBC. Ett arv efter fadern som grävt guld i Australien gjorde henne till stor del ekonomiskt oberoende. Hon utbildade sig utomlands, reste jorden runt på atlantångaren Gripsholm och blev sedermera egenföretagare. Elin Sundberg var vegetarian, nykterist och stred idogt för kvinnlig rösträtt.

Villa Solfrid på Tjörn är öppen för besök och till stor del bevarad så som Elin Sundberg lämnade den, med rokokomöbler i salongen och bordet i matsalen dukat till fest.

Guidade visningar erbjuds, för tider se elinsundberg.se

BOHUSLÄN

”Man måste inte berätta om saker man själv varit med om”

I SKEE SOCKEN arrangeras berättarkvällar i den gamla statarlängan i Blomsholm. Vad berättelserna handlar om? Det vet Mikael Ekman, ordförande i Skee sockens hembygdsförening.

– Det kan vara allt från hur man tvättade förr till berättelser ur rättsprotokoll från slutet av 1800-talet. Det var mycket fylla på den tiden. I sommar kommer det bland annat berättas om Bohusstickning. Man behöver alltså inte nödvändigtvis berätta om saker man själv varit med om. Självt har jag pratat om andra världskriget genom minnen som min farfar berättat för mig. Kriget berörde många här, norska gränsen

ligger ju så nära. Karl XII är också ett populärt ämne, han dog ju bara någon mil härifrån. Vi är en liten förening men ibland kommer det 30–40 personer till berättarkvällarna. Fler får det faktiskt inte plats i statarlängan.

Besök statarlängan i Blomsholm

Berättarkvällar varje söndag 3 juli–14 augusti, med undantag för 24 juli. Inträde 50 kr, fika ingår. I statarlängan finns också en inredd statarlägenhet och ett kafé med väffelserving under högsäsong.
hembygd.se/skee-sockens-hembygdsf-rening

DALARNA

Insvep filthistorien i Sågmyra

SÅGMYRA HEMBYGDSMUSEUM har öppet året om, lördag–söndag kl 12–15. Från den 25 juni till den 14 augusti håller museet öppet varje dag.

– Här kan man bland annat se en film från Tidstrands Yllefabrik, som gjorde filter till hela Sverige under nästan hundra år. Museet ligger i anslutning till Sågmyra Byggnadsvårdsaffär och här finns ett trevligt kafé och restaurang, hälsar Annica Ericson, sekreterare i Sågmyra hembygdsförening.

Sågmyra hembygdsmuseum,
Tidstrandsvägen 3.
Hemsida: sagmyra.se

DALARNA

Hisnande utsikt och levande fäbodar utmed stigen

OMKRING 150 KILOMETER vandringsleder har Envikens hembygdsförening i Dalarna märkt ut. Sommaren 2022 öppnar en nyrenoverad övernattningsstuga vid Kurbergets fäbod.

Det började för 25 år sedan, när ett skogsbolag aviserade planer på att slutavverka skog i det område där Per-Olov Alderbacks jaktlag var aktiva.

– Där fanns en gammal fäbodstig där kullorna brukat gå med sina djur, som vi använde på väg ut på våra pass. Vi måste märka upp den, insåg jag, för att den skulle finnas kvar.

Första märkningen följde den tidens rekommendation, med vit färg på träden. Det uppdaterades senare till blå. Nu är stigen ommärkt till kulören för dagen: Orange.

Snart kom Per-Olov Alderback i kontakt med Envikens hembygdsförening, där han i dag är aktiv i styrelsen med särskilt ansvar för ▶

vandringslederna. De senaste åren har föreningen samarbetat med Falu kommun och fått stöd för upp- rustning av leder genom det regionala projektet Vandringslyftet. Totalt har över 150 kilometer vandringsled rustats. Populära stopp

utmed lederna inkluderar Falu kommuns högsta punkt, utsiktsplatsen på Spjärshällens topp 506 meter över havet. Där finns ett litet vindskydd och ett utsiktstorn. Många söker sig också till

Grejsans fäbod där djur går i skogen från och med midsommar och där det ibland finns möjlighet att köpa fäbodprodukter.

– Det är en jättefin levande fäbod med utsikt från toppen av berget, säger Per-Olov Alderback.

Under det gångna året har Envikens hembygdsförening rustat Kurbergets fäbod för att skapa en ny övernattningsmöjlighet. På platsen finns grillplats och en större nyrenoverad timrad stuga med sovloft.

– Vi har invigning 11 juni, med en vandring till platsen. Det ska inte gå att boka stugan, utan den ska stå öppen jämt. Den är ganska stor. Med lite god vilja kan flera gäng bo där samtidigt.

Sommartid arrangerar Envikens hembygdsförening flera guidade gruppvandringar. Se hemsida eller Facebook för närmare information.

Hemsida: envikenshembygdsforening.se

Facebook: **Vandringsleder i Enviken**

DALSLAND

Här kan du låna utan att lämna tillbaka

RESER DU TILL Dalsland är det inte omöjligt att du stöter på ett bokskåp – här finns nämligen 22 stycken.

Victor Estby är verksamhetsledare för litteraturfestivalen Bokdagar i Dalsland, som har tagit initiativ till spridandet av bokskåp.

– Ett bokskåp är till för att böcker ska komma närmre folk – särskilt de som inte har nära till böcker på annat sätt. Till exempel de som bor i glesbygd. Det är som ett minibibliotek och helt gratis, men man behöver inte lämna tillbaka böckerna. Bokskåpen är också tänkta för de som besöker Dalsland under olika evenemang.

Ett av bokskåpen sitter i anslutning till Nättjebacka hembygdsgård, hur kommer det sig?

– Hembygdsföreningen hörde av sig och var intresserade. De fick betala en liten engångssumma, precis som alla andra som vill ha ett bokskåp. Vi levererar skåpen tillsammans med två kassar böcker, men sedan sköter man bokskåpet på egen hand.

– Vår volontär Hasse Alexandersson tillverkar skåpen och alla ser likadana ut. De är svarta med glasdörr och ser ut som hus.

Här finns bokskåpen

Nättjebacka hembygdsgård, Nättjebacka 131.

Samtliga skåp är listade på

bokdagaridalsland.se/verksamhet/bokskap

Litteraturfestivalen Bokdagar i Dalsland äger rum 27–31 juli.

HÄLSINGLAND

Spela fäbodtennis i Västerby

VARJE SOMMAR arrangerar Rengsjö hembygdsförening lekar som på gammelmormors tid. Upp till hundra barn om dagen deltar.

Rengsjö hembygdsförening har ett gediget sommarprogram på hembygdsområdet, hälsingeklungbyn Västerby. Utöver sådant som går igen hos många andra, som kafé, loppisar och midsommarfirande har man också ett eget och mycket populärt inslag: "På gammelmormors tid". Målgruppen är barn och den är stor – mellan 30 och 100 barn om dagen brukar delta, berättar föreningens ordförande Nicklas Fredriksson. De får bekanta sig med både autentiska och nyttillkomna traditioner i gammal stil.

– Vi har en liten fäbod på området, där vi har höns och getter och får. Där kan man också spela fäbodtennis, som går ut på att man står och slår på en boll som snurrar runt en pinne. Det heter säkert något annat, men hos oss heter det fäbodtennis.

Andra aktiviteter är lekladugård, handelsbod, lektor, kähästbana, hoppa i hö, sagomys i bohuset, mjölka Västerbys Pärla, styltor, älgpass, gissa bajset, säckhoppning, tunnband, tvätt-

balja, tova med ull, göra lindockor och att bygga fågelholk. Det finns också möjlighet att timra en korsvirkesstuga (modell mindre). Kläder finns till utlåning och gammaldags mellis serveras på fäbodvallen.

Verksamheten bemannas av ungdomar som anställs av kommunen samt ideella krafter från föreningen.

"På gammelmormors tid" arrangeras tisdag–torsdag kl 10–16 från 1 till 30 juli. För övriga aktiviteter, se vasterby.com

Krydddamerna, som sköter föreningens kryddträdgård, framför en målning som tidigare visats på Galleri Öbergiska.

GÖTEBORG

Snabba konstväxlingar på Styrösö

20 UTSTÄLLNINGAR från april till september. Det står på programmet för Styrösö hembygdsförenings galleriverksamhet i Öbergiska huset. Ordföranden Ulla Herlitz berättar mer.

"Sedan 1990-talet äger hembygdsföreningen Öbergiska huset som ligger nere vid ångbåtsbryggan här på Styrösö. Det finns inga ångbåtar längre, men vi kallar den så ändå. Där har vi bland annat anlagt en kryddträdgård som drivs av en grupp damer, vi har ett hembygdsrum med böcker och fotografier och så har vi ett galleri.

Galleri Öbergiska är öppet året om. Föreningen visar egna utställningar med lokal anknytning vintertid. Sommartid ställer konstnärer och konsthantverkare ut. Då byter vi utställning varje vecka. Vi är nämligen inget galleri där man lämnar in sin konst, utan konstnärerna är där under hela utställningsperioden och möter sina besökare. Då brukar en vecka vara lagom. Från föreningens sida tillhandahåller vi lokalen, trycker ett program och annonserar om utställningarna på ön. ▶

Numera hyr vi ut kaféet i Öbergiska huset, som vi tidigare drev själva. Vi hyr också ut till ett bageri. Det ger inkomster som går till annan verksamhet, till exempel egna fotoutställningar.

På Galleri Öbergiska har vi också ett nära samarbete med skolor och förskolor. Varje vår visar vi niornas vårsalong, där de jobbar fram riktigt bra och intressanta utställningar. Förskolorna har gjort jättespännande utställningar om bland annat miljöfrågor, som verkligen engagerar barn i den åldern. Det är häftigt för dem att vara i centrum på det sättet, att de är utställare.”

För öppettider, utställare och fler aktiviteter i föreningens regi, se hembygd.se/styrso

JÖNKÖPINGS LÄN

Triss i museer för Huskvarna hembygdsförening

Husqvarna museum

Visste du att Husqvarna, som började tillverka symaskiner år 1872, också har försett världen med 12 miljoner köttkvarnar? Huskvarna museum drivs av Husqvarna AB i samarbete med den lokala hembygdsföreningen. Här kan du förutom symaskiner och köttkvarnar även beskåda spisar och vapen, cyklar, motorsågar och gräsklippare från olika tider. Butik och kafé med utsikt över Huskvarna-fallet – det vattenfall som gav vattenkraft åt industrin när lokalerna var fabrik.

Hemsida: huskvarnamuseum.se

Öppet måndag-fredag kl 10–15, lördag-söndag kl 12–16.

Kruthuset

Södra Vätterns äldsta båt, en stockbåt i ek, finns bevarad hos Huskvarna stadsmuseum, också kallat Kruthuset. Huset stod färdigt 1771 och användes i många år som just krutförvar. Kaféet Kroatorpet, vägg i vägg med museet, är öppet året runt och har utsikt över Vättern.

Guidning kan bokas året om, se hvahembygd.se

Smedbyn

När kung Carl XI bestämde att man skulle uppföra en gevärsfabrik i Huskvarna år 1689 började man även bygga Smedbyn. Här skulle arbetarna i fabriken bo i små röda stugor. I dag är husen Q-märkta och används som ateljéer av konstnärer och konsthantverkare. Två lägenheter har dock bevarats som museilägenheter och berättar om hur livet i Smedbyn såg ut förr. Besök till exempel Sigrid Lindströms barndomshem – hon föddes i Smedbyn 1894, och gifte sig sedermera med förmannen Harald Löfgren.

Visningar av museilägenheten bokas via huskvarnahembygd@gmail.com

Huskvarna museum

Kruthuset

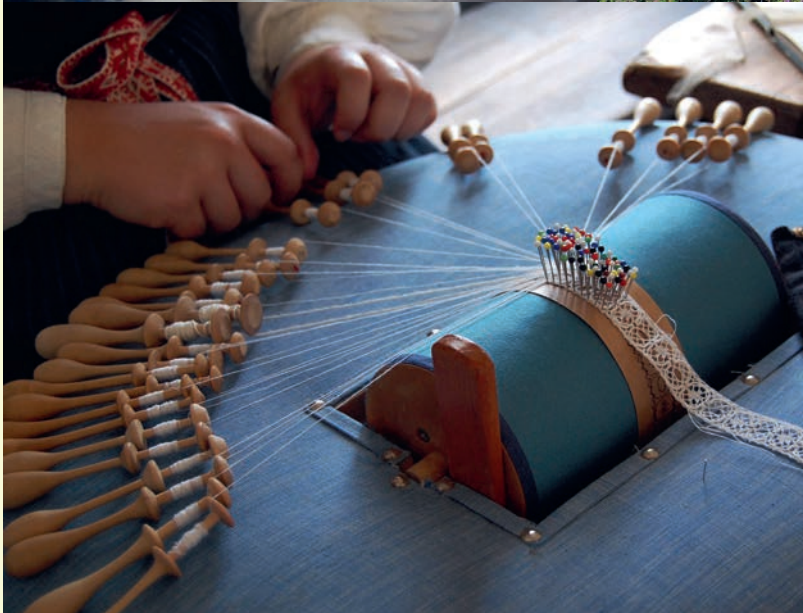

Smedbyn

HÄLSINGLAND

”Ett bra tillfälle att klä upp sig och umgås med likasinnade”

JÄRVSÖ HEMBYGDSFÖRENING

I den starka turistbygden runt Järvsö verkar Järvsö hembygdssförening. En av årets höjdpunkter är dräktstämman som följer på hälsinge-hambon i juli, berättar föreningens ordförande Ninni Bagge.

”VARJE ÅR HAR vi dräktstämman på Karls i Bondarv söndagen efter Hälsingehambon. Karls är en av de äldsta hälsingegårdarna och en av få som är kvar på ursprunglig plats. Den är trebyggd, så det blir lite som en scen mitt på gården.

Varje år tar vi fram en sommarutställning och i år handlar den om brudpigor. Dräktkommittén, som har tagit fram den, kommer under dagen att berätta om brudpigorna och deras dräkter,

som såg ut på ett speciellt sätt. Brudpigor var ungefär som tärnor och hade speciella uppgifter i samband med giftermål.

Dräktstämman brukar vara väldigt välbesökt av dräktnördar. Vi tar inget inträde av de som är dräktklädda och vi brukar bjuda på ostkaka och lite annat. Det är ett bra tillfälle att klä upp sig och umgås med likasinnade.”

Besök Järvsö hembygdssförening

Dräktstämman på Karls i Bondarv 10 juli. Hälsingegården Karls i Bondarv är öppen för visning och med kafé onsdag–torsdag samt lördag–söndag kl 11–16, från 27 juni till 31 juli. Järvsö hembygdssförening har därtöver ett gediget sommarprogram med en lång rad aktiviteter.
Se hembygd.se/jarvso

Ge nytt liv till dina släktingar

med Släkthistoriskt Forum, släktforskarförbundets anrika magasin

Helårsprenumeration

299 kr

Börja prenumerera:
rotter.se/prenumerationer

Vill du få inspiration och tips på hur du löser släktforskningens små och stora mysterier? Då ska du prenumerera på Släkthistoriskt Forum.

Sedan 1982 har det anrika magasinet hållit inbitna släktforskare med de senaste nyheterna i släktforskarvärlden.

Provläs gratis:
rotter.se/prenumerationer

Tidningen ges ut av Sveriges Släktforskarförbund och utkommer med fem välfyllda nummer om året.

HALLAND

”Tårarna bara rann när jag läste manus”

STIG CLAESSONS ROMAN om skomakaren som känner att tiden sprungit ifrån honom utspelar sig 1967. I augusti sätts den upp som friluftsteater i Krogsered, Halland.

”Vem älskar Yngve Frej?” handlar om skomakare och hans syster Elna, som lever på en liten gård i Östentorp. När det blir högertrafik ska brevlådan flyttas till andra sidan av vägen. Men vad ska det stå på den nya skylten? ”Fornminne” skriver skomakaren.

– När jag läste manuset hann jag tio sidor innan tårarna bara rann, berättar Hätte Bärtilsson, som är pjäsens regissör. Jag är 67 år gammal och ensemblen är också ålderstigen. Det är ju vår barndom och ungdom den här pjäsen handlar om! Men det är också en pjäs om hur landsbygden avfolkas och gamla människor som blir kvar och har svårt att känna det finns intresse för dem.

Föreställningen har premiär utanför Greppereds hembygdsstuga och är ett samarbete mellan Krogsered's hembygdsförening, Studieförbundet Vuxenskolan och Hallands bildningsförbund. Sistnämnda förbund arbetar med ett torpinventeringsprojekt och genom pjäsens tematik, spelplatser och en utställning som visas i samband med föreställningen hoppas man väcka allmänhetens intresse i frågan.

KERSTIN HULTIN

Föreställningen spelas 6–14 augusti på flera platser. Fri entré men man bör boka biljett i förväg. Spelschema och kontaktuppgifter finns på atr.nu/arrangemang/vem-alskar-yngve-frej

THORBJÖRN SVÄHN

KALMAR LÄN

Flott fika i Virserum

BOLAGSOMRÅDET i småländska Virserum räddades från rivning på 1990-talet och används i dag för kultur och turism. Här kan man bland annat fika på en flotte i ån. På området finns Telemuseum, Möbelindustrimuseet och Stinsen konsthantverk med försäljning av smide, textil och keramik. Dessutom finns vävstuga, örtagård och Café Flotten.

Kyrkogatan 34, Virserum.
Hemsida: bolagetvirserum.se

Tillbaka till stenåldern i Glösa

Som fåror i tiden sänder de ett budskap över årtusendens rymder. Hällristningarna vid jämtländska Glösabäcken ger bilder av jägarkulturens hjärtpunkt. Glösa Älgrike öppnar historien för nutida besökare, med sin berättelse om Älgklanens folk.

TEXT OCH FOTO: HANS MÅNSSON

”Att älgen skulle markera huvudspår var givet. Ristningarna visar hur mycket detta djur betydde för den tidens människor.”

Platsen är anspråkslös men samtidigt spektakulär. Precis där bäcken byter karaktär, från lugnt slingrande färd mellan åkrar, till skogsbranten där den ska falla mer än 20 höjdmeter på några ögonblick – där finns spåren efter några av de allra tidigaste invånarna, i form av drygt 60 hållristningar. Framför allt älgar i olika skepnader, men även skidor och en figur som troligen föreställer ett fisknät. Forskare placerar ristningarna mellan 5500 och 6200 år tillbaka i tiden.

– Om inte hållristningarna vid bäcken funnits hade vi inte suttit här i dag, konstaterar Allan

Borgsten, när vi slagit oss ner vid ett av borden i Älghallen, några stenkast från bäcken, vid skogsbrynet på andra sidan lägdorna.

Älghallen är en timrad före detta kornlada, hundra kvadratmeter stor. Den skänktes av en bonde i byn och flyttades hit i mitten av 1990-talet när Alsens Hembygdsförening bestämt sig för att lyfta fram den stora skatt som hållristningarna utgör. Vi befinner oss i en traditionsrik bygd. Den första kyrkan ska ha byggts redan på 1000-talet. Landskapet är magnifikt, med byar på rad i södersluttning mot Alsensjön, Oviksfjällen i fonden och Åreskutan i väst.

1991 fick föreningen ett bidrag från Riksantikvarieämbetet för att producera en forntidsutställning. Pengarna räckte även till utställningen om den shamanistiska föreställningsvärlden i lilla ladan, "Glöshallen" nära bäcken.

Bogblad från älg används vid fikaserivering i Glösa.

Curt Lofterud och Allan Borgsten har mött upp för att berätta om Glösa Älgrike, den rika miljö som vuxit fram runt hällristningarna. Curt Lofterud, 93 år gammal, är folkbildare i själen, med otaliga böcker, skrifter och tidningsartiklar bakom sig. Han är den som stått i centrum för skapandet av Älgriket. Allan Borgsten har bland annat jobbat som verkstadsarbetare och kom in i Glösa-uppgifterna på allvar efter pensioneringen för 14 år sedan.

Resan började i slutet av 1980-talet, berättar Curt. En viktig händelse var när länsantikvarien ringde och bad hembygdsföreningen att försiktigt rensa bort smuts och lavar från ristningarna. Man ville nämligen skicka en expert, med uppgift att fylla i dem med röd färg, så att de blev mer synliga och lika ursprunget.

Besök Glösa Älgrike

Hällristningarna i Glösa dokumenterades skriftligt första gången 1685, i en inventeringsrapport kallad "Rannsakingar om antiqviteterna".

SVENSKT HÄLLRISTNINGSS-
FORSKNINGSARKIV

Älghallens sommarservering är i sommar öppen dagligen 27 juni–14 augusti kl 11–16. Facebook: **Glösa-Älgriket**

Om Alsens hembygdsförening

SVENSKT HÄLLRISTNINGSS-
FORSKNINGSARKIV

Alsens hembygdsförening bildades 1967 och har i dag cirka 200 medlemmar. Verksamhet bedrivs förutom vid Glösa även i hembygdsgården Backgården.

Alsenbygden har på senare år haft stor inflyttning. Tillsammans med tio andra föreningar bjöd hembygdsföreningen nyligen inflyttarna till en föreningsdag för att inspirera till delaktighet i bygden.

Som en del i arbetet med att förankra och förnygra har hembygdsföreningen nyligen infört ett särskilt barnmedlemskap med reducerad avgift.

Feriepraktikanterna som arbetar i Älghallens sommarserveringens fördelas av kommunen, som står för merparten av kostnaden.

Allan Borgsten och
Curt Lofterud framför
Glösa Älgrikes vinterhydda.

”Det var en otrolig upplevelse att se hur bild efter bild lyste fram med en särskild kraft”, skrev Curt Lofterud när han senare tecknade ner Älgrikets historia.

Ett centralt faktum i Curt Lofteruds berättelse är att Jämtlands jakt- och fångstkultur inte kom söderifrån, utan från väster, när inlandsisens rand kröp österut. Det framgår av likheter i fynd som gjorts på båda sidorna av nuvarande nationsgräns.

Att älgen skulle markera huvudspår var givet. Ristningarna visar ju hur mycket detta djur betydde för den tidens människor. Att det några hundra meter bort finns ett fem kilometer långt system av fångstgropar, som varit i bruk ända fram till 1800-talet, bekräftar älgens betydelse genom historien.

Arbetet med att bygga gemenskap och engagemang startade med en älgfest, med tjärvedsfacklor och grillade innanlår. Känslan spred sig från gommen till hela kroppen, och konceptet utvecklades. Här skulle historien göras levande för alla sinnen, och älgfesten har blivit en återkommande tradition, som betyder mycket för att hålla lågan brinnande.

”Det går förstås inte att veta precis hur kläderna såg ut för 6 000 år sedan, men en kropp med två armar och två ben kan ju inte kläs på så många olika sätt.”

En bärande tanke är att ge besökare en smak av hur det var att tillhöra ”Älgklanens folk”. Då är passande kläder en viktig ingrediens.

– Vi fick tag på ett parti med sämskade älgskinn som en skicklig sömmerska sydde dräkter av, berättar Curt Lofterud, medan han kränger en något bångstyrig tunika över huvudet.

Det går förstås inte att veta precis hur kläderna såg ut för 6 000 år sedan, men en kropp med två armar och två ben kan ju inte kläs på

så många olika sätt. Och nu har både Curt Lofterud och Allan Borgsten gått in i sina älgklans-identiteter. Curt Lofterud bär en huvudbonad av älgöron, ett mårdskind runt halsen och heter nu "Jägare Mård", medan Allan Borgsten med rävskinnsomslutet huvud har blivit "Jägare Räv".

I dessa skepnader har de guidat tusentals besökare, varav många skolklasser.

– Barnen läser forntid i trean och då kan de komma hit för att lära sig om stenåldern. Var och en får låna en älgskinnsdräkt, och tilldelas ett namn.

Jag kan säga till en att "du heter Vråk, och du är en skicklig jägare". Med en röd prick på kinden invigs de i älgklanen, berättar Allan Borgsten.

Sedan lagas det mat på stenåldersvis. Fisk lindas in i björknäver, som blötlagts för att bli mjuk, och läggs i kokgropen tillsammans med upphettade stenar. Medan detta tillagas guidas klassen till hållristningarna, där man också stannar till vid en lada med en utställning tillägnad shamanen. Uppe under taknocken, bland närmare tjoget älghudar, svävar en kvinnofigur – som symboliserar "andemanarens frisjäl". Den tänkta situationen är att älgarna övergivit älgklanen och att shamanen nu ska söka kontakt med älgens "rådare", för att om möjligt få djuren att återvända.

Barnen är tillbaka vid Älghallen efter ungefär en timme, och då är fisken klar för provsmakning. I schemat ingår även att testa forntida jakttekniker, som kast med kastspjut och slunga, och att med täljkniv tillverka ett enkelt instrument i form av en "brummare" – en träbit som fästs i ett snöre och ger ifrån sig ett brummande ljud när den snurras runt.

I maj inleds säsongen med besök av skolklasser. Curt Lofterud har med ålderns rätt dragit sig tillbaka från guidningsuppgiften.

– Men Curt har lärt upp mig och några till, så vi går vidare i hans fotspår, säger Allan Borgsten.

Ett arbete som sker helt ideellt, kan tilläggas.

Uppemot 20 klasser brukar man ta emot per år, de flesta i slutet av vårterminen. Allmänheten kommer gärna sommartid, när kaféet är öppet. Men bäcken med sina ristningar är ju alltid

En skolklass på besök i Älgklanens dräkter. Hållristningarna är omkring 6 000 år.

tillgänglig, liksom shamanutställningen och hela utemiljön.

5 000–6 000 årliga besökare brukar finna vägen till ristningarna, medan antalet som sökt sig till serveringen vanligen har landat på några hundrat. Men med pandemin kom ett oväntat lyft.

– Sommaren 2020 ökade vi till 1100 cafégäster, och i fjol till 1700, berättar Allan Borgsten.

Älghallen är onekligen värd ett besök. Luftigt och vackert presenteras föremål som breddar bilden av stenålderskulturen – från Norden till långt bort i Sibirien. Här finns kopior av älgristningar från Sverige och andra länder och av flertusenåriga skidor. En båt byggd av slanor och älghudar, musik- och rytminstrument skapade av älgens skelettdelar, ett fisknät flätat av sälgens innerbark, en exakt kopia av ismannen Ötzis ryggsäck och mycket mera.

– Vi har fått beröm från museifolk för vår presentation av jägar- och samlarstenåldern, säger Allan Borgsten. Och vi är alltid noga med att det vi presenterar ska ha stöd i forskningen. Om vi för fram egna spekulationer måste det markeras tydligt.

Utanför Älghallen noterar Allan Borgsten att det råder febril aktivitet i gårdstunets myrstack. Och att det behöver städas upp en del inför kommande skolbesök. Sedan blickar han in i framtiden.

– Här planerar vi en tillbyggnad, med kök och toalett. Vi vill ha ett godkänt kök där vi kan laga stenåldersmat till våra gäster. Och en bekvämare toalösning än utedasset.

Återstår "bara" att finna finansiering till detta. Arbete pågår. 🧰

KRONOBERGS LÄN

Kulturvagnen rullar i Smålands skogar

TONY BLOMDAHL HAR tillsammans med Kerstin Björk grundat Kulturvagnen, som ibland samarbetar med hembygdsföreningar i Småland. Tony Blomdahl berättar om konceptet:

"Kulturvagnen är en husvagn som vi har blåst ur och renoverat så att den kan fungera till exempel som en utställnings- eller konsertlokal. Med den åker vi runt till olika platser i Småland. Vårt fokus

är landsbygd och tanken med det är att korta avståndet till en kulturupplevelse för oss som bor på landet. I sommar kommer Kulturvagnen att jobba med minst två projekt. Vi kommer dels att bjuda in till workshops där konstnärer kommer att visa till exempel hur man bygger instrument eller skulpturer av skräp eller färgar med växter. Under dessa workshops får deltagarna vara med och prova på allt.

Vi har också ett utställningsprojekt som heter Mitten av skogen där vi bjudit in tre konstnärer som ska ta sig till mitten av en skog. De kommer att gestalta sin upplevelse på något sätt och resultatet kommer vi att visa som en utställning i husvagnen.

I sommar gästar Kulturvagnen bland annat Galleri Söreskog i Berg, Transjö Folkets Hus och Lessebo bibliotek. All information om sommarens händelser finns på vår hemsida så snart programmet faller på plats."

Hemsida: kultur-vagnen.se

Facebook: [Kulturvagnen](https://www.facebook.com/Kulturvagnen)

KRONOBERGS LÄN

Teater till fots i Rävemåla hembygdspark

RÄVEMÅLA HEMBYGDSPARK är två hektar stor och rymmer 17 byggnader, däribland en läkarmottagning från 1950-talet. Här finns också godsmagasin och andra lämningar från den smalspåriga Krösnabanan. Namnet fick järnvägen, som gick från Nätraby hamn i Blekinge till Älmeboda, för att tågen sades gå så långsamt att man kunde hoppa av och plocka lingon utmed vägen.

Särskilt levande blir historien genom den timslånga promenad-föreställningen "Konduktör Knut Greens vandring i Krösnabanans spår" där besökaren färdas till fots till ljudet av tåggnissel och

ånglok medan konduktören berättar om och visar godsmagasin, brandbilar, kyrkstallar, 3-klassvagnar och torparstugor.

I den stora parken finns sommartid även grisar, får, höns, kaniner, bokskåp och ett välbesökt kafé som serverar våfflor och Älmebodakringlor. Söndag 19 juni firas traditionsenligt Barnens dag med sagor, glass, tipspromenad och besök av Pippi Långstrump.

31 juli arrangeras spelmansstämma i Rävemåla hembygdspark.

Läs in qr-koden för en försmak på teatervandringen.

Hemsida: hembygd.se/almeboda

MEDELPAD

Selånger: Startpunkt för återupptäckt pilgrimsled

SELÅNGERS HEMBYGDSFÖRENING

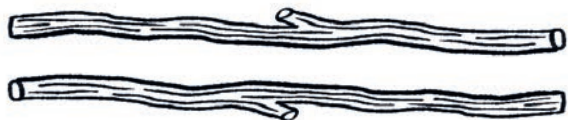
7 KILOMETER FRÅN centrala Sundsvall ligger Selånger. Här samverkar hembygdsföreningen med församlingen kring vandringar utmed S:t Olavsleden.

Selånger var under århundraden känt som startpunkten för världens då tredje största pilgrimsled, S:t Olavsleden. Den avslutas 58 mil åt nordväst, i Trondheim.

Med reformationen tidigt 1500-tal förbjöds all pilgrimsvandring. Först på 1950-talet återupptogs traditionen och när Världens kristna råd utsåg år 2000 till ett pilgrimsår exploderade verksamheten, berättar Laila Grubb, ordförande för Selångers hembygdsförening. Intresset har bestått.

– Folk kommer hit från hela världen och går.

Leden går förbi hembygdsgården men den gör det så tidigt, efter bara 400 meter, att de flesta vandrare passerar innan verksamheten hunnit öppna för dagen. Däremot har föreningen ett mångårigt projekt i samarbete med Selångers församling där man arrangerar dagsvandringar utmed leden i juni/juli.

Sommarkafé i Selånger

Kafé (med våfflor och hemkokt hjortronsylt) i Selångers hembygdsgård måndag–fredag kl 11–15 från 27 juni till 12 augusti.

För fler aktiviteter se hembygd.se/selangers-hembygdsgorening

NORRBOTTENS LÄN

Lekplats för fler möten i Kurravaara

DE BLEV RIKSBEKANTA när de sommaren 2021 anlade en sandstrand. Nu har aktiva i Kurravaara hembygdsförening fått till stånd en lekplats i byn.

Först var det Åsa Larsson, spänningsförfattaren vars böcker om juristen Rebecka Martinsson utspelar sig i trakterna av Kurravaara utanför Kiruna, och sedan, sommaren 2021, var det stranden.

Hembygdsföreningen anlade en sandstrand som en privatperson invände mot. Hittills har alla instanser dömt till föreningens fördel, men i väntan på slutligt besked fokuserar man på andra aktiviteter.

Kurravaara är den snabbast växande byn i Kiruna kommun och våren 2022 fick man äntligen en lekplats, tack vare målmedvetet påverkansarbete gentemot kommunen, berättar hembygdsföreningens ordförande Gun-Britt Landin Henriksson.

– Vi hoppas att det ska bli en samlingsplats för barnfamiljerna i byn. Vi försöker hitta saker som gör att man kan bli mer aktiv här, man ska inte behöva åka till stan hela tiden. Vi har även ett eget skidspår. Nästa steg är ett utegym för vuxna.

Under sommaren brukar också kaféet på hembygdsgården vara en populär mötesplats.

ATTENTIVE FASTIGHET OCH FÖRFLÄGSSERVICE

Hemsida: kurravaara.se

SKÅNE

Hembygdspark med extra allt för barnen

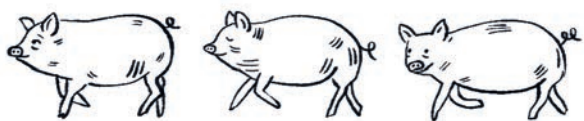

SVEN PERSSON

VARJE ÅR HITTAR 300 000 personer till Hembygdsparken i Ängelholm. Det gör den till den mest besökta föreningen i Skåne.

Hur kommer det sig, Susanne Jönsson, Ängelholms hembygdsgårdsförening?

– Parken är lugn. Barn och vuxna kan röra sig tillsammans utan störas av bilar. Du kan äta glass och våfflor och vi har en stor lekplats som är väldigt uppskattad. Dessutom har vi ett dock- och leksaksmuseum, och ett skolmuseum där man får uppleva hur det var att gå i skolan förr. Man kan även gå i Pytteskogen, som drivs av kommunens resurscenter. Där finns ett fort, en scen och Hans och Gretas hus. Vi har getter med killingar, och en gris som väntar kultingar, höns och kaniner. Hos kaninerna har barnen chans att lämna ifrån sig sina nappar. Vi har också ponnyridning och skattjakt. Teaterföreställningen om Pettson och Findus brukar vara väldigt populär. Vill man se den får man vara snabb – den brukar bli utsåld fort.

Thorslundagatan, Ängelholm. Museerna är öppna 14 juni–14 augusti. Parken är tillgänglig dygnet runt och inträdet är gratis. Separat kostnad för biljetter till teatern. Hemsida: engelholmshembygdspark.se

STOCKHOLMS LÄN

Deras hembygdsgårds-kafé har tusentals följare

VINTERHALVÅRET BEDRIVER Vaxholms hembygdsgårdsförening verksamhet i hembygdsgården, men om somrarna förvandlas huset vid vattnet till Vaxholms Hembygdsgårds Café.

Johanna Sandström och Eva Engnér driver tillsammans kaféet, som har hembygdsgårdsföreningen som hyresvärd. På Instagram har kaféet hela 3500 följare.

– Vi försöker vara ganska aktiva på Instagram, och lägga ut inspirerande bilder. Om vi ska ha extra kvällsöppet eller om vi har någon nyhet, då kommunicerar vi det via både via Facebook och Instagram, berättar Eva Engnér.

– Vissa har kommit hit ända från Asien, och då har de hittat hit just via Instagram.

Vad vet ni om hembygdsgårdens historia?

– Huset donerades till kommunen 1880 av kamrer Fredrik George Blomberg, och är från början en gammal fiskarbostad. Sommartid har hembygdsgårdsföreningen en utställning här som berättar om strömmingsfiske och hur det var att leva som fiskarfamilj under slutet av 1800-talet.

Vad är kaféets specialitet?

– Det är att baka svenskt! Vi har bullar och småkakor, jordgubbstårta, rulltårta... Men vi serverar också mat som Toast Skagen, strömming, stuvad potatis – sådant som passar skärgården. Numera serverar vi alkohol, också.

Vaxholms Hembygdsgårds Café, Trädgårdsgatan 19 i Vaxholm. Från och med 1 juni öppet alla dagar i veckan kl 11–17. Instagram:

[@vaxholmshembygdsgardscafe](https://www.instagram.com/vaxholmshembygdsgardscafe)

VAXHOLM HEMBYGDGFÖRENINGENS KAFÉ

SÖDERMANLANDS LÄN

Världens största smörkniv ska tillverkas i Sörmland

FÖRSTA HELGEN i juni blir Sveriges hembygdsförbunds riksstämma på Sörmlands museum ett offentligt evenemang – med bland annat världsrekordförsök på programmet.

– Den övergripande planen för helgen är att vi ska ha skitroligt. Efter två år av pandemi behöver vi i hembygdsrörelsen verkligen det. Men vi vill också att fler ska hitta till oss och se att vi finns! säger Jennie Fornedal, hembygdskonsulent på Södermanlands hembygdsförbund.

Under lördagen kommer man att arbeta med läderhantverk, fönsterrenovering och marmore-ring på museet. Det ska också byggas insektshotell.

– Det är ingen utställning, utan tanken är att besökarna ska få delta. Alla som har en folkdräkt får gärna komma klädd i den. Vi är nyfikna på vilka dräkter som finns i Sörmland, för det vet vi inte riktigt.

Under dagen ska man också försöka sätta ett världsrekord.

– Vi ska försöka göra världens största smörkniv! Det står en asp i skogen norr om Nyköping som är

20 meter hög och har en stam som är 1 meter i diameter. Aspen ska fällas och sedan ska smörkniven huggas och täljas fram på museet i det färska träet, utan elredskap. Det är en timmerman och Täljakademin i Sörmland som gör det, men i den utsträckning det går kommer också allmänheten få vara med. Massor av träslöjdare kommer till museet den dagen, och förhoppningsvis blir det också många små smörknivar av materialet som blir kvar.

Under söndagen bjuder de sörmländska hembygdsföreningarna in till öppet hus i hembygds-gårdar och andra kulturmiljöer.

– Det kommer att ske hembygdsvandringar och föreningarna kommer visa upp sina aktiviteter på hemmaplan. Det finns massor att se och man får gärna komma och fika, säger Jennie Fornedal.

Hembygdens helg 4 juni på Sörmlands museum, 5 juni runt om i Sörmland.

För fullständigt program se hembygd.se/sodermanland

JENNIE FORNEDAL

”
Den över-
gripande
planen för
helgen är att
vi ska ha
skitroligt.
”

UPPLAND

Lantraser och genuin gårdsmiljö i Gamla Uppsala

HUR VAR DET att bo i en uppländsk bondby på andra halvan av 1800-talet? Bygatan i friluftsmuseet Disagården i Gamla Uppsala slingrar sig längs tre gårdar. Här kan du besöka en smedja och ett soldattorp, odlingar, en loge och en helgdagsstuga. Det finns också möjlighet att bekanta sig med lantraser som alla är en levande och låtande del av det svenska kulturarvet: Hedemorahöns, Linderödssvin, Roslagsfår och Jämtget.

UPPLANDSMUSEET

Särskilda evenemangsdagar:

Nationaldagsfirande 6 juni, Midsommarfirande 24–25 juni,

Slåtter 3 juli, Skördedag 21 augusti.

Öppet dagligen juni till augusti kl 10–17. Hemsida: upplandsmuseet.se

VÄRMLAND

”Det är mycket som är dramatiskt”

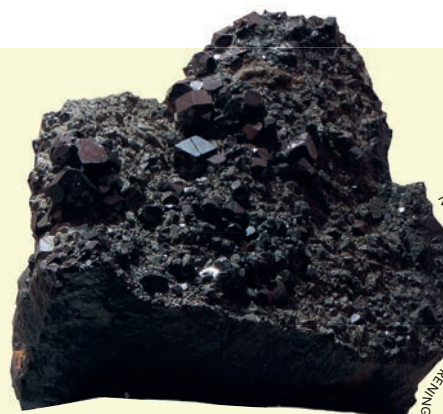
JAN KRUSE ÄR sekreterare i Nordmarks hembygdsförening och en av de drivande i Nordmarks gruv- och mineralmuseum. Här visas 700 år av bergsbruk i tolv byggnader.

Hur såg gruvnäringen i Nordmark ut?

– Det fanns fyra gruvor här. Alla lades ner 1962 till 1980. Utan dem hade det inte funnits något Nordmark. Allt här byggdes upp kring gruvorna och järnhanteringen.

Vad fångslar dig när det gäller gruvhistoria?

– Det är oerhört mångfacetterat. Dels den dramatik som finns förknippad med olyckor och ras. Vi förstår inte i dag hur hemska arbetarna hade det. De gick 200 meter ner på stegar i träskor som kanske inte ens satt fast på fötterna, med snö och is på stegen. Det är också jättespännande med själva fyndigheterna, det är nästan som en skattjakt. Och så den sociala biten, att gruv-samhällen var så socialt skiktade.

NORDMARKS HEMBYGDSFÖRENING

Vad får man ta del av hos er?

– Vi har en snygg fotoutställning med information på svenska, tyska och engelska. Vi har också en fantastisk samling gamla bormaskiner, inklusive Sveriges första bergbormaskin från 1863. Och mycket annat: Släggor, malmvagnar, trästegar och belysning från 1700-talet, med mera.

Berätta om er mineralsamling.

– Nordmarksberg är känt för att ha snygga, kristalliserade mineral. Långban som också ligger i Filipstads kommun är berömt för att ha flest mineral, 270 stycken. Vi har också många, över 100 stycken.

Nordmarks gruv- och mineralmuseum (inklusive kafé) är öppet onsdag–fredag 10–17, lördag–söndag 13–17. Hemsida: hembygd.se/nordmark

VÄRMLAND

Gammelvalas mångsidiga brukshantverk

Messmör, dröpränner och slagtröskning. I värmländska Brunskog växer gammelvala – den gamla världen – till liv en vecka varje sommar.

GAMMELVALA HAR arrangerats av Brunskogs hembygdsgeningsförening och Brunskogs husmodersförening sedan 1963. Besökssiffran brukar landa på omkring 35 000 personer medan 500 bidrar ideellt till aktiviteten på området.

– Jag själv håller på med linberedning. Vi tänder också en kolmila, vi har slagtröskning, vi genomför växtfärgning, kardar och spinner ull. Vi stamper ull till vadmalstyg och vi har ett gammaldags kök där vi visar osttillverkning och messmörstillverkning och bakar bröd, berättar Anna Nyström, sammankallande i programkommittén för Gammelvala.

Mycket av det som i dag räknas som konsthantverk eller specialintressen var i bondesamhället rena brukssysslor, konstaterar hon. Mångsidighet var en nödvändighet för att kunna ställa mat på bordet, skaffa sig kläder till kroppen och verktyg att arbeta med.

– Vi har också maskiner, tändkulemotorer av alla slag, reptillverkning och dröprännetillverkning – nu pratar jag dialekt – hänggrännor på svenska, där du hugger ur en granstam.

Hungern kan stillas med nävgröt, en rätt som kom till värmlandsskogarna med invandringen från Finland på 1500- och 1600-talet. Gröten kokas på skrädmjöl från rostade havrekärnor och serveras med stekt fläsk och lingonsylt. Den är så torr att klumparna går att äta utan sked, därav namnet.

– Det är skogsarbetarmat ursprungligen. Man tog en näve och doppade i flottet.

En annan, än mer lokal, specialitet är klengås. En större bit brödkaka smöras ordentlig och strös sedan med sandost (torkad och riven mesost) innan den serveras, gärna till kaffe.

Hela sommaren driver husmodersföreningen kaffeservering och både en smed och en keramiker är aktiva på området, som också rymmer en handelsbod.

Gammelvala 2022
 Arrangeras 23–28 juli.
 Hantverkstekniker och traditioner från förr. Bygdespel, musikuppträdanden, dräktparader, trädgårdsdag, spelmansstämma, antikmarknad, mattorg, veteranfordonsträff och aktiviteter särskilt riktade till barn, med mera.
 Hemsida: gammelvala.se

HEM TILL HEMBYGDSGÅRDEN

Att erbjuda turistboende eller ställplatser för husbilar genererar inkomster och ger nya besökare. Följ med till Ströms hembygdsförening i Jämtland och Yxnerums hembygdsförening i Östergötland.

TEXT: ANNIKA GOLDHAMMER

När fotbollslaget i det östgötska samhället Yxnerum lades ner för sju år sedan stod plötsligt både fotbollsplanen Yxnevallen och en omklädningsbarack tomma.

– Det fanns två alternativ: Antingen fick vi i hembygdsföreningen ta över baracken eller så skulle den brännas ner, säger Camilla Rosin på Yxnerums hembygdsförening.

Föreningen beslutade att ta hand om baracken och att förvandla den till ett litet vandrarhem. Man ställde in tolv sängar i det före detta omklädningsrummet och skapade därigenom en enkel sovsal. Men Camilla Rosin, som är uthyrningsansvarig tillsammans med sin man och ytterligare en föreningsmedlem, upptäckte snart att det inte var särskilt populärt med den typen av gemensamt boende. De byggde därför om sovsalen till fyra rum, varav två dubbelrum och två trebäddsrum. Dessutom skapades ställplatser för husbilar och husvagnar på fotbollsplanen.

– Ställplatserna har varit populära under pandemin, vandrarhemmet har inte gått lika bra. Det är en del kostnader för att driva det här, för till exempel el och gräsklippning, så just nu går det bara runt. Men det viktiga för oss i hembygds-

föreningen är att göra saker som får andra att trivas och det är roligt att kunna erbjuda människor att komma ut i naturen här omkring. Vi har många sjöar här och har haft flera cyklister och fiskare som har bott hos oss.

Den tidigare samlingssalen i omklädningsbaracken har förvandlats till ett 50-talsinspirerat kafé, som har öppet vid särskilda tillfällen. Dessutom har en angränsande lokal gjorts om till en presentbutik där föreningsmedlemmarna och lokala hantverkare kan sälja sina alster. Yxnerums hembygd-förening arrangerar även en rad olika evenemang vid den närliggande hembygdsgården, exempelvis växtbytardag, skördefest, Östgötadagen, Borkhultsdagen, sommar-teater och tårtdagar under fruntimmersveckan.

– Det är ett sätt att locka folk till bygden. Vi har många ideella krafter i föreningen som hjälper till och två tjejer som är anställda med lönebidrag. En av dem hjälper till med tvätt, städning och frukostservering på vandrarhemmet, säger Camilla Rosin.

Hennes råd till andra föreningar som funderar på att starta vandrarhem eller någon annan form av turistboende är enkelt:

– Kör bara! 🛖

Yxnerums hembygdsförening

Yxnerum ligger mellan Åtvidaberg och Söderköping i Östergötland, en trakt med lång historia av turism. Platsen Salvedal, där hembygdsgården ligger, blev känt som gästgiveri och hästskjutshåll i slutet av 1700-talet. Login utgjordes då av en sovsal med sju väggfasta bänkar. Gästgiveriet brann ned 1965 och de byggnader som i dag finns kvar är byggnadsminnesförklarade. Hemsida: yxnerumshbf.se

FLER TIPS!

Ytterligare fyra
hembygd-föreningar
med boende

GOTLAND

Västergarns hembygdsförening

Västergarns hembygdsförening på Gotland hyr ut en nyrenoverad lägenhet i samma hus som hembygdsgården. Den har kök, badrum och plats för upp till sex personer, samt nära till bad, natur, kultur och restauranger.

Hemsida: vastergarn.info/boende

MEDELPAD

Borgsjö hembygdsförening

Borgsjö hembygdsförening utanför Ånge har ett sommaröppet vandrarhem med 17 sängplatser fördelade på sex rum. Här finns tillgång till gemensamt kök och dusch. Frukost serveras mot beställning.

Hemsida: hembygd.se/borgsjohembygdforening

NORRBOTTENS LÄN

Murjeks hembygdsförening

Murjeks Hembygdsgård i Jokkmokks kommun driver vandrarhem i en gammal seminariebyggnad tre minuter från tågstationen. Här finns åtta sängplatser fördelade på sex rum. I huset finns även matservering, bibliotek och tv-rum.

Hemsida: hembygd.se/murjek

ÖSTERGÖTLAND

Ödeshög hembygdsförening

Sommartid driver Ödeshögs hembygdsförening vandrarhem i fem av föreningens kulturhistoriska byggnader. Totalt finns 35 bäddar, fördelade mellan exempelvis en gammal kronoskattegård, en före detta slöjdskola och dräng- och pigkammare. Vandrarhemmet är anslutet till Svenska turistföreningen.

Hemsida: hembygd.se/odeshog

Populärt att stanna i Strömsund

I fjol hade Ströms hembygdsförening över 700 husbilar på besök. Ställplatserna har blivit en viktig del av verksamheten.

STRÖMS HEMBYGDSGÅRD ligger vackert vid vattnet längs E45 i centrala Strömsund. Här startar också det populära turistmålet Vildmarksvägen, vilket gör platsen välbesökt. 2018 började Ströms hembygdsförening därför att erbjuda ställplatser på parkeringsplatsen intill hembygdsgården.

– Det ger otroligt mycket till föreningen, förra sommaren hade vi över 700 husbilar hos oss, vilket gav oss ett tillskott på över 70 000 kronor, säger Anna

Anna Gillgren

Gillgren, vice ordförande i Ströms hembygdsförening och turismstrateg på Strömsunds kommun.

FÖRENINGEN HAR skapat ett enkelt betalsystem som bygger på att husbilsägarna själva får fylla i namn, land, registreringsnummer och datum på ett registreringskort som läggs i ett kuvert tillsammans med

100 kronor, alternativt ett intyg om swishbetalning. Kuvertet läggs sedan i en anvisad postlåda, som regelbundet töms av föreningspersonalen.

– Eftersom husbilsägarna sköter sig själva märks många av dem knappt av, säger Anna Gillgren. De kan använda våra toaletter på hembygdsgården dygnet runt och på sommaren har vi även ett kafé med lunchservering. I år har kaféet nya arrendatorer och de har pratat om att de vill börja erbjuda frukostfrallor och även börja hålla öppet på kvällen så att husbilsgästerna kan äta middag. Möjligheterna är oändliga. ▶

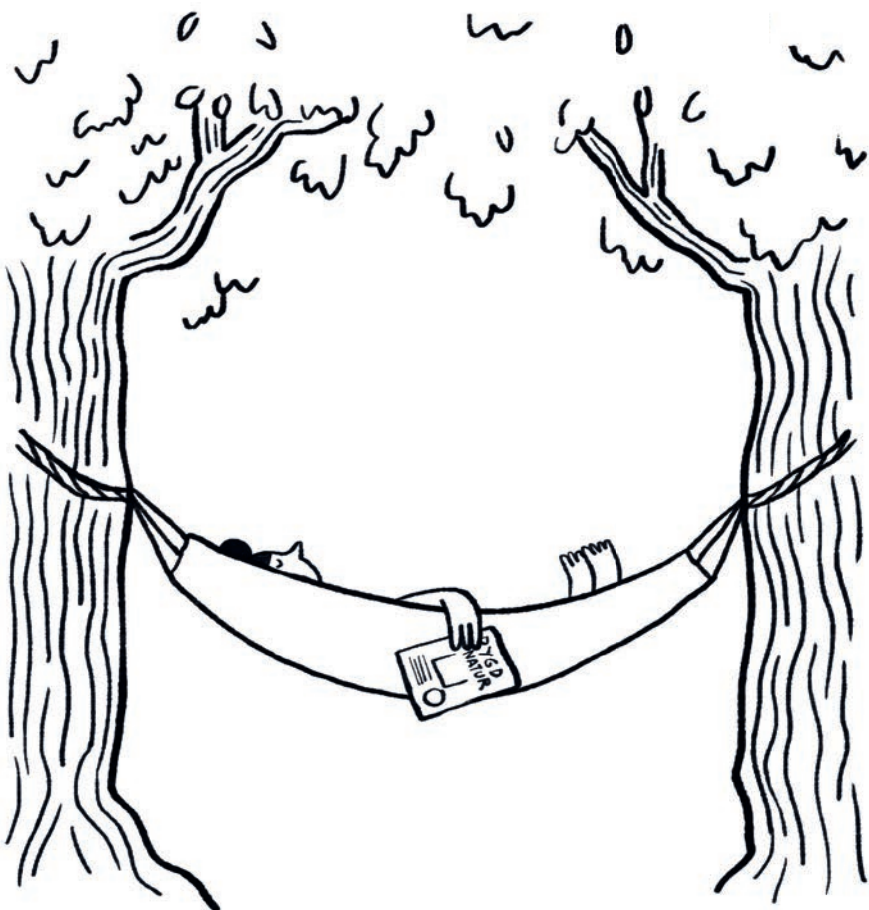
Har du några tips till andra hembygdsföreningar som vill börja erbjuda ställplatser?

– Ha en dialog med kommunen, om det till exempel behöver upprättas en ny parkeringsplats krävs bygglov. Det är också viktigt att det finns bra information, gärna även på engelska och tyska. Vi har satt upp en skylt med telefonnummer till oss på hembygdsgården och information om var de kan tömma och fylla på vatten och var de kan slänga sopor, men också information om var turistbyrån, affärer och restauranger finns.

– Det fanns lokalbor som befarade att vi skulle konkurrera ut campingen i Strömsund, men många husbilsägare ställer sig hellre på någon skogsbilväg än en camping om det inte finns ställplatser. Samverkar man med kommunen, lokala handlare och campingplatser så blir alla vinnare.

– Sedan är det viktigt att lyssna på husbilsägarna. Eftersom vi ligger så centralt har vi haft en del problem med bilburna ungdomar som har spelat hög musik. De flesta har accepterat det, men det finns de som har klagat och då har de inte behövt betala. 🚗

Hemsida: hembygd.se/strom

- 1 **JÄMTLAND**
Ströms hembygdsförening
- 2 **VÄRMLAND**
Gräsmarks hembygdsförening
- 3 **KALMAR**
Målilla hembygdspark
- 4 **GÄVLEBORG**
Rogsta hembygdsförening
- 5 **UPPSALA**
Knivsta hembygdsgille
- 6 **JÖNKÖPING**
Grovara hembygdsgård
- 7 **VÄRMLAND**
Liljedals hembygdsförening
- 8 **GÄVLEBORG**
Delsbo Forngård
- 9 **DALARNA**
Norrbärke hembygdsgård
- 10 **VÄSTERBOTTEN**
Gräsmyr bygdegård och hembygdsgård
- 11 **VÄSTERBOTTEN**
Olofsfors bruk
- 12 **VÄSTERBOTTEN**
Nordanås hembygdsgård
- 13 **JÖNKÖPING**
Svenarums hembygdsgård
- 14 **GÄVLEBORG**
Bjuråkers hembygdsförening
- 15 **SKÅNE**
Kulturhuset i Östra Sallerup
- 16 **ÖREBRO**
Mariedamms Förening
- 17 **VÄRMLAND**
Föreningen Vikingaleden

Ställplatser på hembygds- gårdar

Det är en ställplats

En ställplats är en uppställningsplats för övernattande husbilsresenärer. Ibland tillåts även husvagnar. De kan drivas i kommunal eller privat regi och kan vara försedda med vissa faciliteter, som tömning av avlopp och påfyllning av vatten. Husbilsdestination Sverige har tagit fram en checklista för hur ställplatser kan utformas i enlighet med nätverket Hållbar besöksnäringens kriterier. Se husbilsdestinationsverige.se

VÄSTERBOTTENS LÄN

Ta in i Lövångers kyrkstad

KYRKSTÄDER BYGGDES upp främst i de norra delarna av Sverige (men i viss mån även i Österbotten i nuvarande Finland) från och med 1600-talet, för att samla de avlägset boende sockenborna till kyrkohögtider. De fick bara användas då.

I dag erbjuder Lövånger Kyrkstad, mellan Umeå och Skellefteå, med totalt 117 stugor, en unik övernattningsmöjlighet. Detta tack vare bland annat Lövångers hembygdsförening, som sedan 1950-talet verkat för upprustning av byggnaderna.

Hembygdsföreningen driver också ett museum, inrymd i en Västerbottensgård, belägen strax norr om Lövångers gamla stenkyrka. I källaren finns en riktigt gammal bil, en Adler från 1913, samt en utställning om smeder från bygden och ett textilrum. Övervåningen innehåller utställningar om mejeri, garveri, skomakeri och en skolsal från förr.

Boka via: lovangergarden.se/boende

En skolklass på rundtur i Ullervad-Leksbergs hembygdsförenings regi besöker en renoverad fångstgrop, där de kan beskåda en "fångad varg".

VÄSTERGÖTLAND

Omtyckt kulturstig i Karleby

START OCH MÅL för Ullervad-Leksbergs hembygdsförenings kulturstig finns på hembygdsgården Persgården i Karleby utanför Mariestad. Kulturstigen i Karleby är 2,5 kilometer. För den som vill lära känna bygden på cykel eller i bil finns en längre sträckning. Och för den som tar sig fram med hjälp av rollator finns ett kortare alternativ: Gröna leden.

Sedan den anlades 2015 har kulturstigen blivit mycket omtyckt, berättar Åke Möller, aktiv i föreningen.

En av sevärdheterna är den unika Lorentzbergsladugården, som ägs av hembygdsföreningen. Den är namngiven efter den siste indelte soldaten som bodde på soldattorpet och utgör i dag ett "museum över sig själv".

Tove och Arvid Möller var med och byggde insekshotellet KRYP INN, en kubbe med hål i huvudet.

VÄSTERGÖTLAND

Industrihistoriskt utomhusmuseum i Jonsered

JONSEREDS INDUSTRIHISTORISKA museum öppnade i maj 2022. På egen hand kan besökare ta del av 200 år av teknisk utveckling och arbetsvillkor.

Jonsereds fabriker är en av Sveriges bäst bevarade tidiga industrimiljöer. På fabriks-holmen anlade man under 1830-talet en kanal från sjön Aspen, som gav vattenkraft till den skotske entreprenören William Gibsons mång-facetterade industriverksamhet. Bland annat tillverkades segelduk, brandslangar, snickeri-maskiner, skogskranar och motorsågar.

Delar av verksamheten har knoppats av och drivs därigenom vidare, men den stora betydelse företaget Jonsered hade in på 1970-talet, är historia. Genom projektet "Jonsered – en plats att upptäcka och mötas i" har nu Jonsereds hembygdsförening skyltat upp byggnaderna på fabriksholmen.

– Vi vill ge besökarna möjlighet att få information om Jonsered. Folk ska kunna gå runt och guida sig själva, säger Lars-Inge Stomberg ordförande i Jonsereds Hembygdsförening.

Med qr-teknik kan besökare via mobil eller läsplatta ta del av gamla bilder, texter, tidningsartiklar och i vissa fall även filmer – den äldsta inspelad redan 1917.

Hemsida: jonseredshembygdsforening.com

VÄSTMANLAND

Djur och motorkultur hos årets hembygdsförening

RYTTERNE HEMBYGDSFÖRENING korades 2021 till årets hembygdsförening. Sommaren 2022 återupptar man bland annat den populära Djurens dag – med fyrbenta stjärnor som sköldpaddor och kor.

"Rytterne hembygdsförening har utvecklats till en engagerad och lustfylld mötesplats för hela bygden. Såväl äldre som yngre inkluderas i en verksamhet som erbjuder en mångfald av aktiviteter, både på hembygdsgården och ute i landskapet", löd motiveringen när Sveriges hembygdsförbund korade Rytterne hembygdsförening till årets hembygdsförening.

Inför sommaren 2022 är man ivriga att få köra fullt program för första gången på ett par år, berättar ordföranden Malin Dreifaldt. Det välbesökta Veteranfordonsrallyt återkommer i juli och den 11 juni arrangeras Djurens dag.

– Vi är en lantbruksbygd, här finns väldigt mycket djur. Djurens dag riktar sig framför allt till barnfamiljer, man får träffa kor, kaniner, sköldpaddor – alla möjliga djur. Vi brukar också erbjuda åsneridning.

Sommarkaféet har varit öppet även under pandemin. Buffé med hundra procent hembakt kostar 50 kronor – en investering som kan räcka hela dagen.

– Vi har besökare som kommer på morgonen och sitter kvar. Det får man gärna göra. ▶

Ur programmet

Sommarkafé lördag–söndag
kl 11–16 från 25 juni till 13 augusti.

Djurens dag 11 juni.

Veteranfordonsrally 16 juli.

För fler datum,
se rytternegarden.se

HEMBYGDSGÅRDEN ÄR öppen för intresserade och kryper det riktigt i benen finns kubb och krocket att låna.

– För barn har vi ett fantastiskt område med stora grönytor, klätterträd och skog och natur i närheten som man utforska, säger Malin Dreifaldt.

Varje sommar arrangerar också föreningen slätter vid Lilla Rytterne samt vid Stora Rytterne kyrkoruin.

– Ruinerna är jättefina, men det växer gräs på kyrkogårdarna, så vi ser till att snygga till det sommartid. Var och en tar med de redskap man har, och så gör vi tillsammans gammaldags hässjor.

När hässjorna har torkat meddelar föreningen dem i sin Facebookgrupp.

– Det brukar komma smådjursägare och hämta upp, till kaniner eller andra djur. På så sätt kommer det till nytta också.

Anlagd brand!

Anlagd brand är en av de vanligaste brandorsakerna och risken ökar markant om det finns brännbart material utanför byggnaden. Städa upp på gården, sätt lås på containrar och sopkärl och placera dem minst sex meter från ytterväggen.

Lär dig mer om att förebygga anlagd brand på sakerforeningsgard.se

En **vattenfelsbrytare** begränsar effektivmängden vatten som kan läcka ut vid läckage. En del skador kan undvikas helt. **Föreningens verksamhet** kan fortgå ostört, ideella krafter slipper tråkigt merarbete och föreningens ekonomi slipper belastas av **självrisk och nedskrivningar**.

Nyttja investeringsbidraget så får ni en vattenfelsbrytare installerad för cirka **5 000 kr**. Ni får dessutom **10% rabatt** på försäkringspremien. Och om en vattenskada ändå uppstår och begränsas av vattenfelsbrytaren halveras självrisken.

GRUNDSUNDA HEMBYGDSFÖRENING

Stipendiatstugan.

GRUNDSUNDA HEMBYGDSFÖRENING

Smeden Tove Joelsdotter.

GRUNDSUNDA HEMBYGDSFÖRENING

Anki Backlund i handelsboden.

ÅNGERMANLAND

Grundsunda bjuder in till sommarlång vistelse

HEMBYGD SOMRÅDET LIGGER 300 meter från E4:an. Det blir många korta stopp vid Grundsundavallen i Husum. Varje år sedan 1965 har föreningen också erbjudit en stipendiat att stanna hela sommaren.

Grundsunda hembygdsförenings kulturstipendium är inte vilken utmärkelse som helst. Stipendiaten tilldelas 20 000 kronor (från Örnsköldsviks kommun) medan föreningen står för boende över sommaren. Huset i fråga är ett tvåvåningshärbre som skänktes till föreningen 2014 av konstnären Hans Wigert – själv mottagare av det allra första kulturstipendiet 1965.

Stig Nordström från styrelsen för Grundsunda hembygdsförening berättar mer:

– Hans Wigert blev så fäst vid miljön att han köpte ett gammalt härbre som han flyttade till Prästsjön, strax nedanför hembygdsområdet. Där bodde han och hans hustru vår sommar och höst till och med tidigt 2010-tal.

För stipendiaterna innebar överlåtelsen av härbret till föreningen ett lyft ur bekvämlighetssynpunkt; innan dess var boendet en 1700-talsstuga utan vare sig el eller vatten.

De gästande konstnärerna erbjuds möjlighet att ställa ut på området.

– Vi har över 20 byggnader, så vi har utrymme att visa deras alster. Men det är upp till stipendiaterna och beror också på vad de gör. De sysslar med allehanda sorters skapande, det är inte alla som kan ställa ut, säger Stig Nordström.

När det gäller tillfälliga besökare har Grundsunda hembygdsförening ett guldläge. Grundsundavallen ligger bara 300 meter från E4:an mellan Umeå och Örnsköldsvik, helt nära Grundsunda kyrka som med rötter i 1300-talet är ett välbesökt turistmål.

Sommartid finns våffelkafé, handelsbod med hantverk och retrogodis, antikvariska böcker och en mindre loppis på området.

– Vi har också en smedja där målsättningen är att det ska finnas en smed under hembygdsgårdens öppettider, berättar Stig Nordström.

Besök Grundsundavallen

Hembygdsområdet med kafé och handelsbod håller öppet dagligen kl 11–16 från 27 juni till 14 augusti.
Hemsida: grundsundahbf.se

ÖLAND

Kungliga kvarnar öppna för besökare

Torslunda hembygdsförvaltning har tre ståtliga kvarnar i sin ägo. Den som knackar på kan få ta en titt.

PÅ LANDBORGSKANTEN i byn Björnhovda på Öland står tre väderkvarnar.

– De heter Kvarnkungen, Drottningen och Kronprinsen. Tillsammans kallas de för Björnhovdakvarnarna, berättar Stefan Svenaeus, ordförande i Torslunda hembygdsförening.

Kvarnkungen är den största stubbkvarnen i Skandinavien. På en stubbkvarn är hela kvarnhuset vridbart kring en stubbe, för att kunna vändas rakt mot rådande vind.

– Det är två våningar inne i Kvarnkungen. Den övre består av två kvarnstenar, och stora kugghjul av trä som leder in från vingarna i en växel. Det är inte många människor som varit inne i en kvarn, så det kan vara spännande att se.

Maler ni mjöl i kvarnarna?

– Kronprinsen är en av två kvarnar på Öland som det fortfarande går att mala i. Vi maler till Skördefesten varje år, om det är vind. Men vi säljer inget mjöl eftersom man inte kan hålla rätt hygienstandard i kvarnen längre. Dessutom är det kalksten i Kronprinsens kvarnstenar, så mjölet blir kalkrikt. Förr malde man bara till djurfoder i småkvarnarna. Kvarnkungen är dock

TORSLUNDA HEMBYGDSFÖRENING

en tullkvarn och det är därför den är så stor. Dit kom bönderna för att få sitt vete och sin råg mald av en anställd mjölnare. Kvarnen har stått där sedan 1800-talet.

Är kvarnarna öppna varje dag i sommar för besökare?

– Björnhovdakvarnarna låses upp varje morgon av Anders Wahlström. Han är 90 år och son till den sista mjölnaren. Han bor i en liten stuga bredvid Kvarnkungen. Om man knackar på hans dörr tycker han nog inte det är tråkigt att berätta om kvarnarna.

Björnhovdakvarnarna ligger vid väg 136 på Öland. Kvarnkungen är den stora kvarnen närmast Ica Supermarket Almér's. Torslunda hembygdsförening nås via info@torslunda.com

ÖREBRO LÄN

1900-talet drar i Sannahed

Militär och civil historia möts på Sannahed militär- och friluftsmuseum. Här har Kumla-Sannahed hembygdsförening skapat ett omtyckt museum över 1900-talet.

FÖR HUNDRA ÅR sedan var Sannahed utanför Kumla ett av Sveriges största militära övnings- och lägerområden. Här samlades, levde, övade och festade mer än 2 000 man varje sommar.

Ett tiotal byggnader finns bevarade på området där Kumla-Sannahed hembygdsförening i dag driver museiverksamhet över både militär och civil historia. I det före detta persedelförrådet har man byggt upp ett museum över 1900-talet. Här finns en handelsbod så som den såg ut på 1930-talet, en musikaffär, en fotoaffär med ateljé och en damfrisering. Huset rymmer också en lägenhet om ett rum och kök från 1940-talet, en skolsal och en lekplats – komplett med sandlåda.

Just där kan det bli en del att städa, berättar föreningens ordförande Jan Klingberg.

En av sommarens nyheter är att barn kommer kunna klä ut sig i historiska plagg.

– Just nu flyttar vi klädaffären för att göra den

större. I samband med det passar vi på att göra några utklädningslådor till lekplatsen, säger Jan Klingberg.

Verksamheten bemannas av ideella krafter och öppettiderna är åtta sommarsöndagar med start i juli. Ett inslag om 1900-talsmuseet från SVT:s regionala redaktion som plockades upp av Rapport dubblerade för ett par år sedan besöks-siffran, som kom att ligga på över 7 000 personer.

– Många går runt länge i butiken och tittar på gamla förpackningar, säger Jan Klingberg.

– Även miljöerna på övervåningen är populära. Vi har en tv där vi rullar en film från Kumla inspelad på 1940- och 50-talet som många fastnar framför.

Utöver de allmänna öppettiderna går det att boka gruppvisningar. Jan Klingberg klär ofta upp sig för rollen som guide.

– Vi är tre som brukar guida i uniform. Jag har en gammal husaruniform, en officersuniform, så som de såg ut i kavalleriet år 1895. Den är nytillverkad och ganska bekväm. Jag har också en ullkostym i original från början av 1900-talet och den är verkligen inte bekväm. Den är kall på vintern och varm på sommaren.

KUMLA-SANNAHED HEMBYGDSFÖRENING

Sannahed sommaren 2022

Hembygdsgården, Officersmässen och 1900-talsmuseet Persedelförrådet håller öppet söndagar 3 juli till 21 augusti kl 14–17. Fri entré.

6 juli arrangeras veteranbils- och hantverksträff och 7 augusti hembygdsgårdens dag.

För fler datum och detaljerad information, se kumla.it

”Det blir extra gott för att ugnen är vedeldad”

Tunnbröd, mjukkaka eller pizza. Bagarstugan är en plats för riktigt goda möten.

TEXT: IDA SÄLL ILLUSTRATION: AGNES FLORIN

Bagarstugan i värmländska Borgvik ligger just där Borgviksälven och sjön Värmeln möts. Huset är byggt i oputsad slaggsten, så kallad slintersten. Det har en bagardel i norr med bakugn och tillhörande bänkar, och en bostadsdel i söder med kammare och loft. Byggnaden uppfördes sent 1800-tal och de sista bofasta var Hedda Nilsson och hennes dotter Hilda. Tillsammans bakade de bröd till hela bygden.

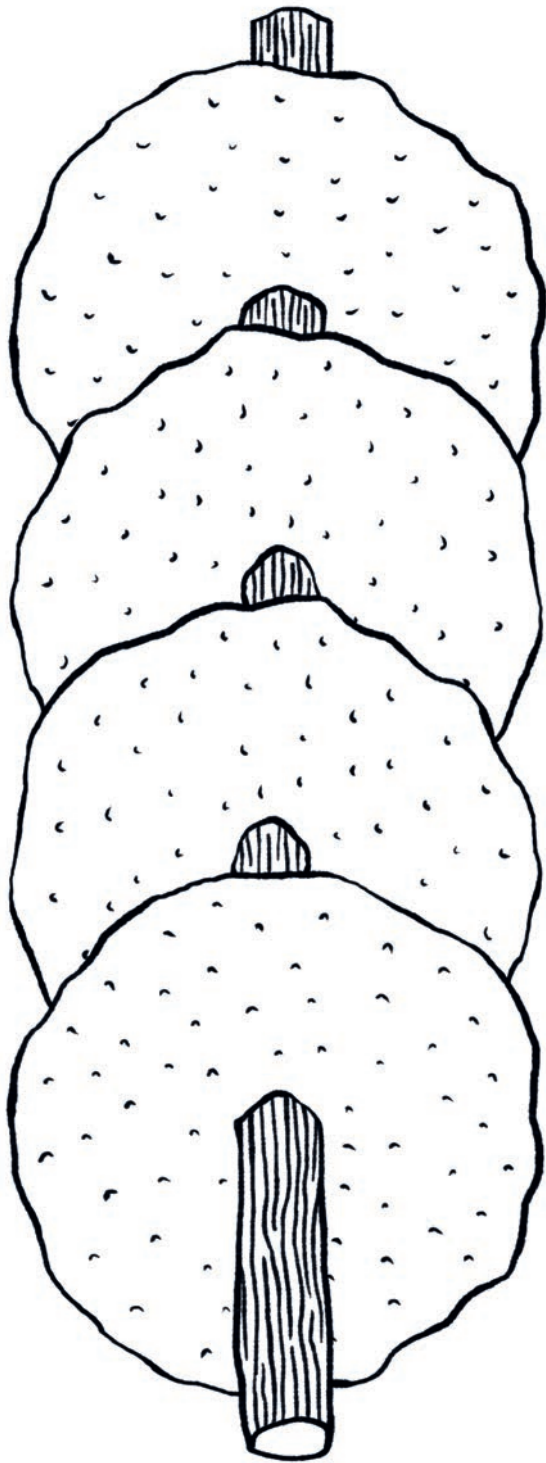
– Hon kallades Hedda på vattnet, berättar Eva-Lill Hedberg, som är aktiv i Borgviks hembygdsförening och ansvarar för uthyrningen av byggnaden.

– Bagarstugan betyder jättemycket för vår förening! Framför allt innebär den inkomst eftersom vi säljer tunnbrödet som vi bakar.

Under pandemin har föreningen sålt sitt tunnbröd i närliggande BOA brukshandel, men nu säljs återigen de spröda kakorna direkt från ugnen i bagarstugan.

– Mest säljer vi till midsommar. Då kommer folk hit i båt och med husbil. Vi bakar i ett par veckor och så tar det slut på några timmar. Men vi hyr också ut bagarstugan till alla som vill baka själva.

Bagarstugan i Borgvik bidrar ofta till möten mellan generationer, berättar Eva-Lill.

– Det är ett trevligt sätt att umgås och lära känna människor från till exempel Grums och Karlstad, som man bara känner till utseendet annars. Man träffas, och man bakar, helt enkelt. Efteråt dricker man kaffe, äter av brödet. Det är lugnt och gött och jättehärligt.

För att fler ska ta sig an tunnbrödsbakningen har föreningen numera ett filmklipp på Youtube med noggranna instruktioner. Men receptet på bröd är det samma som knådats och kavlats i Borgviks bagarstuga i alla tider.

– Vi gör ett grovt, hårt tunnbröd, och ett ljust som är lite sprödare. Det går nästan inte att beskriva smaken. Det blir extra gott just för att ugnen är vedeldad.

Storbak i flera dagar

I Sverige har man ägnat sig åt storbak sedan senmedeltiden. En bit in på 1800-talet flyttade bakningen ut i den fristående bagarstugan – ett mindre hus med en stor bakugn. Stugan byggdes i regel en bit ifrån bostadshuset med tanke på brandrisken.

Storbaken skedde ofta under höst och vår och kunde ibland pågå i flera dagar – hela förrådet skulle helst fyllas med stora tunnbrödsbakor, som ibland hade en diameter på uppåt 80 cm. Under sommaren, när bakningen stod på paus, användes bagarstugorna ofta som sommarhus. På samma gång passade man på att storstäda boningshuset inför höstens ankomst.

Förekomsten av bagarstugor följer till stor del det så kallade tunnbrödsbältet – alltså de områden i Sverige där det funnits en stark tradition av att baka just tunnbröd – norra Västergötland, Bohuslän, Dalsland, Värmland, Dalarna och alla områden norr om dessa, med undantag för de kargare fjälltrakterna. Bagarstugor finns också i de sydligaste delarna av landet, men inte lika många.

Under senare delen av 1900-talet byggdes många bagarstugor i Sverige om för att endast användas som bostäder.

Arvidsjaur bagarstuga

Pris per tillfälle är 100 kronor.
Ved tar man med själv.

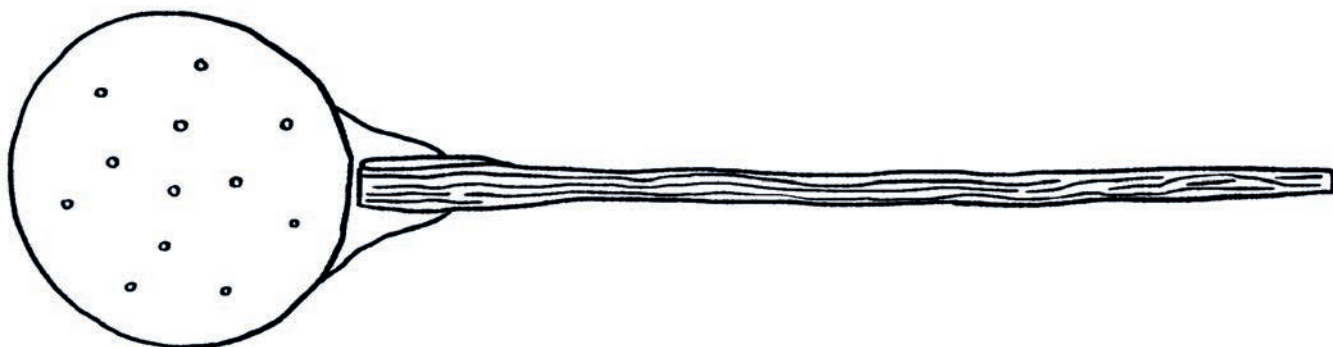
Bagarstugan bokas via **0960-124 28** eller
arvidsjaurshembygdsforening@telia.com

Borgviks bagarstuga

Pris per tillfälle är 500 kr inklusive ved. För en oerfaren bagare finns även alternativet att hyra bagarstugan med förberedd tunnbrödsdeg och uppvärmd ugn. Kostnad: 1000 kr.

Bagarstugan bokas via Eva-Lill Hedberg, tel **070-557 42 75** eller evalillhedberg53@gmail.com

I lappländska Arvidsjaur gräddar man mjukt bröd i en röd stuga mitt i samhället.

– Det är inte svårt att baka i gammal bakugn – det som är svårt är att elda. Men vi har bagerskor här som är väldigt rutinerade, berättar Christine Boström, ordförande i hembygdsföreningen.

Bagarstugan är från förra sekelskiftet och uppfördes som en del av ett jägmästarboställe.

– Vi bakar mest mjukkaka. Det är väldigt populärt och säljer som smör i solsken. Ibland skriver vi inte ut på Facebook att vi har bakat, för då tar det slut på en gång. Vid särskilda tillfällen har vi bakat tunnbröd, men det är betydligt mer arbete med det. Ibland bakar vi även Gáhkku – ett mjukt tunnbröd som man kan rulla.

All bakning sker ideellt, och inkomsterna tillfaller föreningen. Antingen säljer man brödet i direkt i bagarstugan, eller i hembygdsgården två kilometer bort.

– Det är en fin gemenskap, det tror jag alla tycker som kommer och bakar. Åtminstone har vi inget problem med att hitta ideella. Vi har nyligen haft en bakkurs och till hösten fortsätter vi och hoppas att få fler – även yngre – att lära sig hantverket.

Christine Boström hoppas att fler föreningar börjar använda sina bagarstugor regelbundet.

– Det är en trevlig aktivitet, och för en förening ger den bra med pengar. Jag tycker det är oerhört synd om bagarstugor bara står utan att användas. Men om en bagarstuga inte använts på länge måste man alltid kontrollera så att muren är okej innan man bakar.

Hur ska man helst äta er mjukkaka?

– Den ska vara färsk och varm med bara smör på. Det är det enda som behövs egentligen! Om jag får bestämma dricker jag helst mjölk, men mjukkaka passar till alla drycker och är ett perfekt mellanmål. 🍷

Fler bagarstugor i tunnbrödsbältet

Ytterligare fem
föreningar med
verksamhet knuten
till bagarstugan.

VÄSTERBOTTEN

Vindelns hembygdsförening

Vid den årliga hantverksdagen i slutet av juli och vid skörde- och bygdemarknaden i augusti säljs och serveras mjukkaka bakad i den egna bagarstugan.
Facebook: Vindelns hembygdsförening.

HÄRJEDALEN

Vemdalens hembygdsförening

Vemdalens sommarmarknad äger rum varje torsdag från den 7 juli till den 4 augusti. Där säljs till exempel hantverk, skinn, garn och nybakt tunnbröd. Bagarstugan bokas via mejl: hg.vemdalen@gmail.com.

MEDELPAD

Tynderö hembygdsförening

Föreningen erbjuder även kurser i tunnbrödsbak. Bokas via mejl: matseri@live.se eller telefon: 070-666 47 24.

DALARNA

Söderbärke hembygdsförening

Bagarstugan från 1700-talet ligger vid vattnet och drivs som ett sommarkafé. Se Söderbärkehembygdsförening.se.

DALARNA

Åsgarns hembygdsförening

Vid Åsgarns Marknad andra lördagen i augusti är bagarstugan och det nygräddade tunnbrödet en av huvudattraktionerna. Även kurser i brödbak kan ordnas.
Bokas via telefon: 0226-310 05.

Sommaren närmar sig!

1. Ska ni ha midsommarfirande eller andra arrangemang? Läs på om hur olycksfallsförsäkringen gäller.
 2. Feriearbetare i sommar? För anställda måste en separat olycksfallsförsäkring tecknas till.
 3. Verktyg, maskiner, åkgräsklippare och utemöbler är alla vanliga stöldgods. Se över låsen på uthus och förankra sådant som står utomhus.
 4. Uthyrning? Skriv hyresavtal. Tanken är ju att föreningen ska gå plus – inre drabbas av kostnader och merarbete.
 5. Årligen inträffar cirka 3 000-4 000 bränder i skog och mark. Var aktsamma vid grillning och eldning. Ha aldrig mer än 25 meter till närmsta släckredskap.
 6. Renovering, slipning eller målning på schemat? Tänk på brandrisken! Slipdamm, heta arbeten, linoljetrasor....
- Lär dig mer på sakerforeningsgard.se
eller ring 0200-22 00 55.

Vi har möbler till samlingslokalen!

Fällbord, stapelstolar, fixbord original, kopplingsbeslag mm.
- Bord med mått och utförande enligt Ert önskemål.

**Till marknadens
bästa pris så klart!**

Klippans Inredningstjänst AB

Kontakta Paul Lindholm för priser och broschyrer

Montörgatan 22, 264 70 Klippan • 0435-210 01 • 0727-16 47 66
www.stolarobord.n.nu • klippan.inredningar@sverige.net

SHF:s sommarkampanj rullar vidare

Inför och under sommaren fortsätter Sveriges hembygdsförbund att uppmärksamma allt det man kan uppleva inom hembygdsrörelsen. Vi kallar det för en "sommarkampanj" och målet är faktiskt att stödja föreningarna att slå besöksrekord under 2022. Under hela sommaren annonserar vi i tidningen Kupé och en artikel kommer att publiceras i en resebilaga till Aftonbladet i maj. Dessutom pågår betald marknadsföring i sociala medier, bland annat en inspirationsfilm för att locka besökare i sommar.

Men den kanske viktigaste marknadsföringen är den föreningarna gör själva. Här är

det verkligen roligt att se att så många visar upp det man erbjuder på sina hemsidor! Dessutom använder allt fler sociala medier, inte minst Facebook och Instagram, för att nå ut och interagera med ännu fler.

För de föreningar som vill lära sig mer och nätverka med andra kommer vi även i höst att erbjuda webinarier. Är man extra sugen på att utveckla sin verksamhet gentemot besökare kommer det finnas möjlighet att få handledning inom satsningen **Kulturarvet som besöksmål**.

Hitta upplevelser på hembygd.se/upplevelser

BESTÄLL SKRIFT OCH TYGKASSE

Nu finns en skrift som beskriver Sveriges hembygdsförbunds satsning för en starkt position inom besöksnäringen. Här finns goda argument för en förening som vill satsa lite extra på att locka fler besökare. Du kan också beställa en fin tygkasse med satsningens logotyp.

Beställ skriften och kassen: hembygd.se/butik

Läs mer om satsningen på hembygd.se/kulturarvet-som-besoksmal

ERBJUD STÄLLPLATSER FÖR HUSBILAR

Allt fler semesterar med husbil och behovet av ställplatser är stort. Därför kan det vara en god idé att erbjuda platser för husbilar och samtidigt locka till ett stopp vid exempelvis en hembygdsgård. I princip räcker det med att man har en plan och stabil yta för fordonen. Ströms hembygdsförening (bilden) är en av många föreningar som erbjuder ställplatser idag. Nyfiken? På SHF:s hemsida får du tips och råd. Där kan du också läsa om campcation.se, en hemsida för marknadsföring, bokning och betalning. hembygd.se/stallplatser

BOKTIPS: "KYRKOR I FARA"

Kyrkornas kulturmiljöer med byggnader och begravningsplatser är en viktig del av vårt gemensamma kulturarv. För den som är nyfiken på hur det ligger till med våra sockenkyrkor finns Sockennätverket som bland annat har gett ut boken *Kyrkor i fara*. Beställer du många får du mängdrabatt! sockenkyrkonatverket.se

RIKSSTÄMMA I NYKÖPING 3-5 JUNI

Snart är det åter dags för riksstämman! Stämman hålls i Nyköping med stämmoförhandlingar lördag 4 juni men redan på fredagen kan deltagarna lyssna på föredrag om arbete med samlingar. På söndagen kommer det finnas möjlighet att åka på resa i omgivningen. Samma helg bjuder Sörmlands museum och Södermanlands hembygdsförbund in allmänheten till det man kallar Hembygdsgårdsdagar med temat "Slöjd, byggnadsvård och hantverk". Under fredagen kommer man försöka sig på att tillverka världens största smörkniv! Är du i krokarna? Varför inte passa på att besöka arrangemanget? För dig som är riksstämmodeltagare finns stämmoförhandlingar på hembygd.se/riksstamma

BESTÄLL FINA PROFILPRODUKTER

Nu finns nya profilprodukter att beställa från SHF. Här hittar du t-shirts, tygkassar, ballonger, knappar, muggar och tablettaskar. Beställ på hembygd.se/butiken

VILL NI BLI FLER MEDLEMMAR I FÖRENINGEN?

Nu finns SHF:s värningsguide att beställa kostnadsfritt i vår butik. Här får föreningen tips på hur man konkret kan gå till väga för att öka antalet medlemmar. Läs mer och beställ värningsguiden på hembygd.se/medlemsvarvning

NOMINERADE TILL ÅRETS FÖRENING OCH BOK

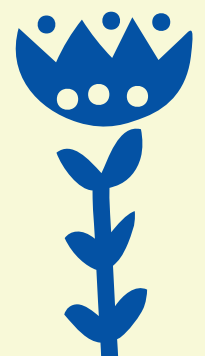
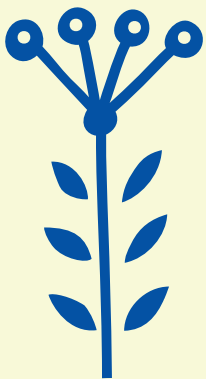
I år är följande föreningar nominerade till SHF:s utmärkelse Årets hembygdsförening: Björkö hembygdsförening i Jönköpings län, Södra Ringsjöortens bygdeförening i Skåne, Björkö-Arholma hembygdsförening i Stockholms län, Härnevi hembygdsförening i Uppsala län, Gudhemsbygdens hembygdsförening i Västergötland och Karbenning Hembygdsförening i Västmanlands län. Vinnaren mottar pris på riksstämman i Nyköping 4 juni. Till utmärkelsen Årets hembygdsbok är tolv böcker nominerade. Vinnaren utses i höst.

Kulturarvet behöver ditt stöd

Ge en gåva till Sveriges Hembygdsfond och stöd på så sätt hembygdens arbete med att ta tillvara kulturarvet. På vår hemsida kan du också beställa fina hyllnings- och minneshälsningar.

www.hembygd.se/stod

I varje nummer av Bygd och Natur har vi ett **korsord knutet till kulturhistoria**. Nu har turen kommit till **Gästrike-Hälsinge hembygdsförbund**.

Lösningen publiceras på hembygd.se/bygdochnatur

 <p>EN PIONJÄR FÖR FRISINNADE KVINNOR. FÖRSTA KVINNAN I RIKSDAGENS FÖRSTA KAMMARE. FRAMSTÅENDE POLITIKER BL. A. I NATIONERNAS FÖRBUND.</p>	PÅSTÄENDE	HÄLSINGLANDS MISSIONÄR	ROVA	SVEN, FÖDD I GÄSTRICKLAND, BLEV ÅRETS NATURFOTOGRAF 1993	KROPPSPARTI, SKÅL EL. BRASA	JAMARE	ANIMALISK SYMBOL FÖR HÄLSINGLAND	STIL	HERTIGNA I GÄSTRICKLAND OCH HÄLSINGLAND
	VENTILTYP				LINDRIG SJUKDOM				EN LÅNG TID
	ÄR MATVARA I SMALA REMSOR				MISSÖDE		FESTDIKT	ARISTOKRAT	
	SKÅDESPELANDE WEST JÄMMER			TRALLDEL	LANDSKAPSDJUR I GÄSTRICKLAND				
					HALVERA	TALAR VEJLEBO			
			ROBIN, TENNIS- SPELARE				INDIVIDUELL MÄNNIS- KOHJÄLP		AGERAR DEN SOM OBEMÄRKT STYR OSS
BIL- OCH BUSSTILL- VERKARE I NEDER- LÄNDERNA	ÄR KA- RELEN DELVIS		HYLLAR			SOM EN FÅR- UNGE	HAKE		
MILITÄR GUDS- TJÄNST EL. LAGÅRD?	GJORDE BEETHOVEN MUSIK TILL		HAR DET I DE- BATTER SKÅDA	VILL BE- VARA FRED SÄVLIGA	PÅ DENNA SIDA (OM)	HÄR HÖLLS VINTER- OS 1972	JOLMIGA		
MAPPEN									
				ARAB- LAND BRIAN MUSIKER			LAND- TUNGA	SES IBLAND MED LOGI	KOBBE
SÄDTORK HÖGST I GÄSTRICK- LAND			HÄLL- REGNET JOD I KEMIN		BLIR I RE- GEL ETT DÅLIGT FÖRVÄRV		INNEHAV ECKE HEDBERGS GEBIT	FÖRNAMN PÅ NOBEL- PRISAD TEOLOG	FARIT IVÄG
FÅGEL ELLER KRUKA			BÖR VÄL INTE KLY- VAS?		ÄLDRE PÅLAGA ÄR VAR- DAGEN?		ÖVER- DRIVET SPARSAM KOSTYM		
 <p>DETTA ÄR EN HÄLSINGEGÅRD. DEN RÄKNAS SOM ETT AV SVERIGES, JA VADÄ?</p>						SKIDÅKAR- GÖRA SKA VI I GOD JORD?		TRE LIKA DUBBELT EN OTREV- LIG FLUGA	
					PER . . . ENQUIST				
					FORT- FARANDE	PIAF			DELBE- TALNING
					OM AN- SIKTE IBLAND		MEDLAT		

Konstruktör: Leif Johnsson
lfj1280@hotmail.com

Nästa nummer

NR 3/4 2022 KOMMER I OKTOBER.
Nästa nummer blir ett dubbelnummer, och det är ännu under utformning. Det enda som är spikat är temat **trä och träd** – väcker det tankar eller idéer, hör gärna av dig!
Skriv till redaktor@hembygdsforbundet.se

Erbjuder **din** förening **ställplatser?**

Gör som 500 andra anläggningar. Marknadsför dina ställplatser kostnadsfritt på nordens största bokningssida för campingar och ställplatser **Campcation.se**

För mer info: oscar@campcation.se alt. 076- 023 0196

Prenumerera på Sveriges bästa tidning om lokalt engagemang och kulturarv!

Är du medlem i en förening ansluten till Sveriges hembygdsförbund? Då får du prenumerera på Bygd och natur till medlemspris!

Starta prenumerationen redan idag på www.hembygd.se/bygdochnatur

**RABATT FÖR
MEDLEMMAR!**